

жальної реєстрації залежного (дочірнього) підприємства даних про наявність простої чи вирішальної залежності.

Використана література:

1. Вінник О. Правове становище дочірніх підприємств / О. Вінник // Підприємництво, господарство та право. – 2000. – № 1. – С. 3– 5.
2. Песков В. Правові аспекти організації дочірніх підприємств / В. Песков // Право України. – 1999. – № 10. – С. 23.
3. Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів : Затв. постановою Правління Національного банку України від 08.09.2011 р. № 306 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-11/page>.
4. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15 березня 2006 р. № 3528-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. – Ст. 1253.
5. Чевичалова Ж. В. Правовий статус дочірнього підприємства як самостійної організаційно-правової форми юридичної особи / Ж. В. Чевичалова // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 5. – С. 72–76.
6. Кібенко О.Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.04 / О.Р. Кібенко; Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2006. – 479 с.

УДК 342.9:504.55

І.В. Хохлова
А.М. Макагонюк

**КЛАСИФІКАЦІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ
У СФЕРІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ**

Статтю присвячено розв'язанню проблеми класифікації органів державного контролю у сфері надкористування. Проведено аналіз повноважень цих органів на основі чинного законодавства та запропоновано їх класифікацію, що найбільш доцільна для подальших наукових досліджень.

Ключові слова: державний контроль у сфері надкористування, органи загальної компетенції, органи спеціальної компетенції.

Статья посвящена решению проблемы классификации органов государственного контроля в сфере недропользования. Проведен анализ полномочий этих органов на основе действующего законодательства и предложена их классификация, наиболее целесообразная для дальнейших научных исследований.

Ключевые слова: государственный контроль в сфере недропользования, органы общей компетенции, органы специальной компетенции.

Article is devoted to solving the problem of classification of state control in the sphere of subsoil. The analysis of the powers of these bodies on the basis of existing legislation, and proposed a classification of the most suitable for further research.

Key words: *state control in the sphere of subsoil use, the organs of general competence, the organs of special competence.*

Раціональне використання та охорона надр є одним із головних завдань, що стоїть перед органами державної влади, оскільки, відповідно до Основного закону нашої держави, народ здійснює владу як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Правовідносини у сфері надрокористування є об'єктом дослідження різних галузей права (екологічного, адміністративного, кримінального) та регулюються численною нормативною базою, зокрема Конституцією України, Законом України "Про охорону природного навколишнього середовища", Кодексом України про надра та іншими відповідними законодавчими актами України. Проаналізувавши ці нормативно-правові акти, можна стверджувати, що одним з основних завдань є забезпечення раціонального надрокористування та охорони цього природного багатства. На виконання цих завдань держава утворює спеціальні органи здійснення державного контролю, оскільки проміжною ланкою між раціональним надрокористуванням та притягненням правопорушників у цій сфері до юридичної відповідальності провідне місце посідають контроль та нагляд за дотриманням законодавства про надра.

Правове регулювання надрокористування та правова охорона надр привертає увагу науковців із різних галузей права (екологічного, адміністративного, кримінального), зокрема вчених-юристів В.І. Андрейцева, Г.С. Башмакова, Ю.О. Вовка, А.Г. Бобкової, О.П. Шем'якова, І.В. Хохлової, Н.В. Карнарук, Є.В. Шульги. Теоретичною основою дослідження стали наукові праці вказаних учених, однак варто зауважити, що об'єктом статті є державний контроль у сфері надрокористування саме з позиції адміністративного права. Отже, обрана тема є актуальною.

Саме тому метою дослідження є здійснення класифікації суб'єктів, що здійснюють державний контроль за дотриманням законодавства про надра, на основі аналізу їх повноважень відповідно до чинного законодавства. Для досягнення поставленої мети окреслено основні завдання, а саме:

- 1) визначити коло суб'єктів державного контролю у сфері дотримання законодавства про надра та проаналізувати їх повноваження;
- 2) надати класифікацію суб'єктів, що здійснюють державний контроль у сфері дотримання законодавства про надра.

Стосовно визначення державного контролю в науковій літературі існують різні думки. Уважаємо, що в контексті поданої роботи доцільно використовувати визначення, запропоноване Карнарук Н.В.: державний контроль – це сукупність дій *уповноважених державних органів та службових*

осіб щодо спостереження за функціонуванням відповідного об'єкта контролю з метою отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан справ на ньому; застосування заходів щодо попередження правопорушень із правом прямого втручання в оперативну діяльність об'єкта контролю; надання допомоги підконтрольній структурі в поновленні законності й дисципліни; установлення причин та умов, що сприяють порушенню вимог правових норм; застосування заходів щодо припинення винних осіб до правової відповідальності [1].

Тобто, суб'єктами здійснення державного контролю є державні органи та посадові особи, котрі реалізують надані законом владні контрольні повноваження. Надання відповідними нормативно-правовими актами владних контрольних повноважень є свідченням державно-правового характеру контролю у сфері дотримання законодавства про надра. Державний контроль у сфері дотримання законодавства про надра має свою специфіку, зокрема характеризується різноманітністю контролюючих органів, які мають досить широкий спектр повноважень. Для подальшого дослідження суб'єктів державного контролю в означеній сфері з метою аналізу побудови організаційно-правової системи цих органів як механізму державного контролю взагалі слід визначитися з їхньою класифікацією.

Класифікувати органи, що здійснюють державний контроль за дотриманням законодавства про надра, можна за багатьма підставами. Якщо державний контроль визначати як функцію відповідних органів, то їх можна поділити на дві групи: опосередковані (Кабінет Міністрів України) та профільні (Міністерство екології та природних ресурсів, Державна екологічна інспекція). На нашу думку, доцільною є класифікація за компетенцією: органи загальної компетенції (тобто ті державні органи, що здійснюють державний контроль узагалі) та органи спеціальної компетенції (контроль у відповідній галузі, у цьому випадку в галузі забезпечення охорони надр та раціонального надрокористування).

До органів загальної компетенції можна віднести: Кабінет Міністрів України; Кабінет Міністрів Автономної Республіки Крим; Місцеві державні адміністрації.

Так, проаналізувавши нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів загальної компетенції здійснення державного контролю у сфері дотримання законодавства про надра, можна дійти висновку, що повноваження цих органів можна поділити на групи.

До першої погрібно віднести організаційно-управлінські повноваження, пов'язані з реалізацією державної політики у сфері регулювання гірничих відносин, наприклад, визначення порядку діяльності органів виконавчої влади в галузі використання й охорони надр, координація їх діяльності; забезпечення розроблення загальнодержавних та регіональ-

них програм у галузі геологічного вивчення, використання й охорони надр; визначення порядку використання надр та їх охорони, розроблення й затвердження відповідних стандартів, норм і правил; установа збору за видачу спеціальних дозволів на користування надрами; створення єдиної системи Державного інформаційного геологічного фонду та визначення порядку розпорядження геологічною інформацією; організація державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин; вирішення питань використання надр для складування й захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин; визначення критеріїв щодо визнання запасів корисних копалин незначними; укладення угод про розподіл продукції (Кабінет Міністрів України), розподіл між відповідними місцевими бюджетами плати за користування надрами, припинення права на користування надрами (Кабінет Міністрів АР Крим, органи місцевого самоврядування).

До другої - повноваження, пов'язані зі здійснення державного контролю в галузі надрокористування: здійснення державного контролю за геологічним вивченням, використанням та охороною надр, а також за утворенням та використанням техногенних родовищ і переробленням мінеральної сировини (Кабінет Міністрів України); здійснення контролю за використанням та охороною надр (Кабінет Міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації) [2-3].

До органів спеціальної компетенції слід відносити: Міністерство екології та природних ресурсів України; Державну службу геології та надр України; Державну екологічну інспекцію України; Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України; Державне управління охорони навколишнього природного середовища в областях, містах Київ та Севастополь.

Дослідивши правові основи діяльності цих державних органів, можна розділити надані їм законом повноваження на дві групи. До першої групи треба віднести повноваження, пов'язані з унесенням пропозицій та реалізацією державної політики зі здійснення державного контролю за додержанням законодавства про надра. Наприклад, унесення Міністром пропозицій щодо формування державної політики зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів, (Державна екологічна інспекція); забезпечення реалізації державної політики у сферах охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів: земля, надра, поверхневі та підземні води, атмосферне повітря, ліси, тваринний і рослинний світ (Державне управління охорони навколишнього природного середовища); здійснення державного контролю за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль)

та раціональним й ефективним використанням надр України (Державна служба геології та надр України); організація та здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з питань геологічного вивчення надр, їх використання та охорони, а також використання й переробки мінеральної сировини (Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України).

До другої групи можна віднести всі інші завдання, покладені на ці державні органи відповідними нормативно-правовими актами, зокрема узагальнення практики застосування законодавства (Державна екологічна інспекція); інформування населення через засоби масової інформації про стан навколишнього природного середовища на відповідній території, оперативне оповіщення про виникнення надзвичайних екологічних ситуацій та про хід виконання заходів щодо їх ліквідації (Державне управління охорони навколишнього природного середовища); організація наукової, науково-технічної, інвестиційної, інформаційної, видавничої діяльності, сприяння створенню й упровадженню сучасних інформаційних технологій та комп'ютерних мереж у відповідній сфері (Державна служба геології та надр України); участь у проведенні соціального діалогу та взаємодії із всеукраїнськими професійними спілками й організаціями роботодавців із питань розроблення й реалізації державної політики у сфері промислової безпеки, охорони праці, здійснення державного гірничого нагляду, охорони надр, промислової безпеки у сфері поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення (Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України) [4-8].

Таким чином, доходимо певних висновків. Адміністративно-правовий контроль у сфері додержання законодавства про надра здійснює широке коло державних органів. Сучасна нормативно-правова база визначає повноваження цих державних органів відповідно до покладених на них функцій. Так, державні органи у сфері додержання законодавства про надра можна поділити на дві групи – опосередковані (Кабінет Міністрів України, Кабінет Міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації) та профільні (Міністерство екології та природних ресурсів, Державна служба геології та надр України; Державна екологічна інспекція України; Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України; Державне управління охорони навколишнього природного середовища в областях, містах Київ та Севастополь). За компетенцією органи державного контролю у сфері додержання законодавства про надра можна розділити на органи загальної компетенції (органи, що здійснюють державний контроль узагалі – Кабінет Міністрів України, Уряд АР Крим, місцеві державні адміністрації) та органи спеціальної компетенції (органи, що здійснюють галузевий контроль – Міністерство екології та природних ресурсів тощо).

Класифікація суб'єктів державного контролю у сфері надрокористування як за функціями, так і за компетенцією приводить до розподілу цих контролюючих органів у тотожні групи, що дозволяє в подальших дослідженнях використовувати будь-яку із запропонованих класифікацій. Задля зручності й одноманітності доцільне використання класифікації за компетенцією. Зауважимо, що контроль у сфері дотримання законодавства про надра може здійснюватися не тільки державними органами, а й органами місцевого самоврядування, причому окремі контрольні функції можуть виконувати й громадяни України (громадський контроль). Потребує аналізу адміністративно-правове регулювання діяльності всіх суб'єктів контролю у сфері надрокористування в частині їх класифікації за компетенцією, що дозволить визначити сучасне місце кожного й співвідношення повноважень.

Використана література:

1. Карнарук Н.В. Державний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Н.В. Карнарук. – Ірпінь, 2007. – 185 с.
2. Кодекс України про надра : Закон України від 27 липня 1994 р. №132/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340. – (зі змін. та допов.).
3. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09 квітня 1999 р. № 586-XIV// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20. – Ст. 190. – (зі змін. та допов.).
4. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України : Указ Президента України від 13 квітня 2011 р. № 452/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1258.
5. Положення про Державну службу геології та надр України : Указ Президента України від 13 квітня 2011 р. № 391/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1228.
6. Положення про державну екологічну інспекцію України : Указ Президента України від 06 квітня 2011 р. № 454/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1260.
7. Положення про Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України : Указ Президента України від 06 квітня 2011 р. № 408/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1241.
8. Про внесення змін до Положення про Державне управління охорони навколишнього природного середовища в областях, містах Києві та Севастополі : наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 28 листопада 2012 №613 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 99. – Ст. 4036.